Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
NILS WAHL
esitatud 11. septembril 2014[1]

Kohtuasi C-449/13

CA Consumer Finance SA
versus
Ingrid Bakkaus,
Charline Bonato, sündinud Savary
Florian Bonato

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud tribunal d'instance d'Orléans (Prantsusmaa))

Tarbijakaitse — Tarbijakrediit — Majandus- või kutsetegevuses tegutseval krediidiandjal lasuvad lepingueelsed kohustused — Teavitamise ja tarbija krediidivõimelisuse hindamise kohustused — Kõnealuste kohustuste täitmise tõendamise üksikasjalikud eeskirjad ja tõendamiskoormis

1. Kõnesolev eelotsusetaotlus käsitleb teatavate direktiivi 2008/48/EÜ[2] sätete tõlgendamist, mis puudutavad majandus- või kutsetegevuses tegutseval krediidiandjal lasuvaid lepingueelseid kohustusi. Täpsemalt käsitletakse kõnealuse direktiivi artiklis 5 (teavitamis- ja selgitamiskohustus) ja artiklis 8 (tarbija krediidivõimelisuse hindamine) nimetatud kohustusi.

2. Tundub, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu eesmärk on põhiliselt saada täpsustusi nende kohustuste täitmise tõendamiskoormise ja –viiside kohta. Ma näitan käesolevas ettepanekus, et kui küsimus, *kellel* tuleb põhimõtteliselt tõendada, et direktiivist 2008/48 tulenevad lepingulised teavitamis- ja kontrollimiskohustused on nõuetekohaselt täidetud, selgub minu arvates loogiliselt sellest direktiivist, siis kõnealuse kohustuste täitmise tõendamise *üksikasjalikud eeskirjad* on minu arvates ulatuslikult reguleeritud menetlusautonoomia põhimõtte alusel. Seega tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu tõstatatud küsimusi käsitleda teatava ettevaatusega, et leida õige tasakaal kõnealuse direktiiviga seatud tarbijakaitse eesmärgi ja vajaduse vahel mitte kehtestada krediidiandjale võimatut tõendamisprotsessi.

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiiv, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT L 133, lk 66, ja parandused ELT 2009, L 207, lk 14, ELT 2010, L 199, lk 40, ja ELT 2011, L 234, lk 46).

I. **Õiguslik raamistik**

A. *Liidu õigus*

3. Direktiivi 2008/48 artikkel 5 „Lepingueelne teave” sätestab:

„1. Mõistliku aja jooksul enne tarbija sidumist krediidilepingu või mis tahes muu krediidilepingut puudutava pakkumisega esitavad krediidiandja ja vajaduse korral krediidivahendaja tarbijale krediidiandja poolt pakutud lepingutingimustele ning vajaduse korral tarbija eelistustele ja tema poolt esitatud teabele tuginedes vajaliku teabe, et tarbija saaks erinevaid pakkumisi võrrelda eesmärgiga teha krediidilepingu sõlmimise otsus kõiki asjaolusid arvesse võttes. Kõnealune paberil või mõnel muul püsival andmekandjal esitatud teave edastatakse II lisas esitatud Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehel. Krediidiandja loetakse täitnuks käesolevas lõikes ja direktiivi 2002/65/EÜ artikli 3 lõigetes 1 ja 2 teabele esitatavad nõuded, kui ta on esitanud Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehe. [...]

[...]

6. Liikmesriigid tagavad, et krediidiandjad ja vajaduse korral krediidivahendajad annaksid tarbijale piisavaid selgitusi, et tarbija saaks hinnata, kas pakutav krediidileping on kohandatud tema vajadustele ja finantsolukorrale vastavaks, vajaduse korral selgitades tarbijale lõike 1 kohaselt antavat lepingueelset teavet, pakutud toodete põhiomadusi ning erimõju, mida need võivad tarbijale avaldada, sealhulgas tarbijapoolsest maksete tasumata jätmisest tulenevaid tagajärgi. Liikmesriigid võivad sellise nõustamise viisi ja ulatust, samuti nõustaja valikut kohandada krediidilepingu pakkumise asjaoludega, isikuga, kellele krediidilepingut pakutakse, ja pakutava krediidi liigiga.”

4. Direktiivi 2008/48 artikli 8 „Kohustus hinnata tarbija krediidivõimelisust” lõige 1 näeb ette:

„Liikmesriigid tagavad, et enne krediidilepingu sõlmimist hindab krediidiandja tarbija krediidivõimelisust vajaduse korral tarbijalt saadud piisava teabe alusel ja kasutades vajadusel asjakohaseid andmebaase. Liikmesriigid, kelle õigusaktid sätestavad krediidiandjale kohustuse hinnata tarbija krediidivõimelisust asjakohaseid andmebaase kasutades, võivad selle nõude säilitada.”

5. Direktiivi artikli 22 „Ühtlustamine ja käesoleva direktiivi sätete imperatiivsus” lõigetes 2 ja 3 on sätestatud:

„2. Liikmesriigid tagavad, et tarbijatel on keelatud loobuda neile käesolevat direktiivi rakendavate või sellele vastavate siseriikliku õiguse sätetega antud õigustest.

3. Liikmesriigid tagavad samuti, et nende poolt käesoleva direktiivi rakendamisel vastu võetud õigusnormidest ei saa mööda hiilida, kasutades selleks lepingute sõnastust, eelkõige lisades krediidi kasutusse võtmise või krediidilepingud, mis kuuluvad käesoleva direktiivi reguleerimisalasse, krediidilepingutesse, mille olemus või eesmärk võimaldab direktiivi kohaldamist vältida.”

6. Direktiivi 2008/48 artikkel 23 „Karistused” sätestab:

„Liikmesriigid kehtestavad eeskirjad karistuste kohta, mida kohaldatakse käesoleva direktiivi alusel vastu võetud siseriiklike õigusnormide rikkumise korral, ning võtavad kõik vajalikud meetmed nende rakendamise tagamiseks. Kehtestatud karistused peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.”

B. *Prantsuse õigus*

7. 1. juuli 2010. aasta seadus nr°2010-737 tarbijakrediidi reformi kohta (loi portant réforme du crédit à la consommation)[3], mille eesmärk on võtta üle direktiiv 2008/48, integreeriti tarbijakaitseseadustiku (code de la consommation) artiklisse L. 311-1 ja sellele järgnevatesse artiklitesse.

8. Nimetatud seadustiku artikkel L. 311-6, mis käsitleb Euroopa standardinfo teabelehe andmise kohustust, sätestab:

„I. Enne krediidilepingu sõlmimist annab krediidiandja või –vahendaja krediidisaajale kirjalikult või mõnel muul püsival andmekandjal teabe, mis on vajalik erinevate pakkumiste võrdlemiseks ja mis võimaldab krediidisaajal tema eelistusi arvestades selgelt mõista tema kohustuse ulatust. [...]

II. Kui tarbija soovib krediidilepingu sõlmimist müügikohas, tagab krediidiandja, et I punktis nimetatud teabeleht antakse tarbijale üle müügikohas."

9. Tarbijakaitseseadustiku artikkel L. 311-8, mis puudutab lepingueelset selgitamiskohustust, näeb ette:

„Krediidiandja või –vahendaja annab krediidisaajale selgitusi, mis võimaldavad tal hinnata, eelkõige artiklis L.311-6 nimetatud teabelehes sisalduva teabe alusel, kas pakutav krediidileping on kohandatud tema vajadustele ja finantsolukorrale vastavaks. Ta juhib krediidisaaja tähelepanu pakutud krediidi või krediitide põhiomadustele ja tagajärgedele, mis nendel krediitidel võivad olla tema finantsolukorrale, sealhulgas maksete tasumata jätmise korral. Seda teavet antakse vajaduse korral krediidisaaja avaldatud eelistuste alusel.

[...]"

10. Nimetatud seadustiku artikkel L. 311-9 on sõnastatud järgnevalt:

„Enne krediidilepingu sõlmimist kontrollib krediidiandja krediidisaaja krediidivõimelisust piisava teabe alusel, sealhulgas selle teabe alusel, mis krediidisaaja esitab krediidiandja palvel. Krediidiandja tutvub artiklis L. 333-4 ette nähtud toimikuga artiklis L. 333-5 nimetatud määruses ette nähtud tingimustel."

11. Tarbijakaitseseadustiku artikli L. 311-48 teine ja kolmas lõik näevad ette:

„Kui krediidiandja ei ole täitnud artiklites L. 311-8 ja L. 311-9 kehtestatud kohustusi, kaotab ta täielikult või kohtu määratud ulatuses õiguse saada intresse. […]

Krediidisaaja peab maksma tagasi üksnes põhisumma vastavalt ette nähtud maksegraafikule ning vajadusel tasuma intressi, mille saamise õigust krediidiandja ei ole kaotanud. Krediidiandja tagastab või arvab tasumisele kuuluvast põhisummast maha intressidena saadud summad, millelt arvestatakse seadusjärgse määraga intressi alates nende tasumise päevast."

II. **Vaidluse aluseks olevad asjaolud, eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus**

12. Eelotsusetaotlus esitati kahe kohtuasja raames, milles CA Consumer Finance SA (edaspidi „CA CF") esitas esiteks hagi I. Bakkause ning teiseks C. ja F. Bonato vastu seoses nõuetega tasuda võlajääk (koos intressidega) laenude osas, mille see äriühing oli nimetatud isikutele andnud sõiduautode ostmiseks.

3 — *Journal Officiel de la République française („JORF")*, 2.7.2010, lk 12001.

13. Nende kohtuasjade raames, arvestades et põhikohtuasjade kostjad kohtuistungile ei ilmunud, tõstatas eelotsusetaotluse esitanud kohus – pidades silmas võimalust, et tarbijakaitseseadustiku artikli L.311-48 alusel jäetakse krediidiandja lepingulise intressi saamise õigusest ilma – omal algatusel[4] väited, mille kohaselt ei ole esiteks tõendatud niisuguse lepingueelse teabelehe sisu, mis tuleb esitada krediidisaajale; teiseks on tõendamata jäetud selgitamiskohustuse täitmine ning krediidiandja on jätnud täitmata oma kohustuse hoiatada krediidisaajat selgitamiskohustuse raames, ja kolmandaks ei ole krediidivõimelisuse kontrollimise raames tutvutud isikute krediidi tagasimaksmise probleemide toimikuga (FCIP). Lisaks, Bonatode ja CA CF vahelises kohtuvaidluses viitas kõnealune kohus samuti sellele, et tõendamata on jäetud krediidisaajate krediidivõimelisuse kontrollimise kohustuse täitmine.

14. Leides, et need vaidlused tekitavad küsimusi, mis on seotud liidu õiguse kohaldamise ja tõlgendamisega, otsustas tribunal d'instance d'Orléans menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 2008/48 tuleb tõlgendada nii, et krediidiandja peab tõendama nende kohustuste nõuetekohast ja täielikku täitmist, mis tal lasuvad krediidilepingu sõlmimisel ja täitmisel ning mis tulenevad direktiivi üle võtnud siseriiklikust õigusest?

2. Kas direktiiviga 2008/48 on vastuolus see, kui krediidiandjal lasuvate kohustuste nõuetekohast ja täielikku täitmist saab tõendada pelgalt krediidilepingus sisalduva tüüptingimuse abil, mille kohaselt tarbija tunnistab krediidiandja kohustuste täitmist ning mida ei kinnita krediidiandja väljastatud ja krediidisaajale esitatud dokumendid?

3. Kas direktiivi 2008/48 artiklit 8 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui tarbija krediidivõimelisust kontrollitakse vaid tarbija avaldatud teabe alusel, ilma et nimetatud teavet kontrollitaks tõhusalt muude andmete abil?

4. Kas direktiivi 2008/48 artikli 5 lõiget 6 tuleb tõlgendada nii, et krediidiandja ei saa olla andnud tarbijale piisavaid selgitusi, kui ta ei ole eelnevalt kontrollinud tema finantsolukorda ja vajadusi?

   Kas direktiivi 2008/48 artikli 5 lõiget 6 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui tarbijale antud piisavad selgitused tulenevad pelgalt krediidilepingus nimetatud lepingulisest teabest, ilma et selle kohta koostataks eraldi dokumenti?"

15. CA CF, Prantsuse, Saksamaa ja Hispaania valitsus ning Euroopa Komisjon esitasid kirjalikud seisukohad.

16. Prantsuse ja Saksamaa valitsus ning komisjon kuulati ära 10. juulil 2014 toimunud kohtuistungil.

4 — Tarbijakaitseseadustiku artikli L.141-4 kohaselt võib kohus selle seadustiku rakendamisest tingitud kohtuvaidlustes esitada omal algatusel väiteid kõikide kõnealuse seadustiku sätete alusel.

III. **Analüüs**

A. *Üldised kaalutlused direktiivist 2008/48 tulenevate lepingueelsete kohustuste kohta ja nende kohustuste täitmise tõendamise korra kohta*

17. Kuna direktiivi 2008/48 esimene eesmärk on tagada kõikidele tarbijatele võrdselt kõrgetasemeline kaitse ning luua tõeline siseturg[5], nõuab see direktiiv eelkõige, et liikmesriigid võtaksid asjakohaseid meetmeid, et edendada nn vastutustundliku teenusepakkumise põhimõtteid krediidisuhte kõikides etappides, võttes arvesse oma krediidituru eripära.[6]

18. Üks direktiivist 2008/48 tuleneva ühtlustamise tugisammastest on seega seotud krediidiandjatel lasuvate lepingueelsete kohustustega. Nendeks on üldiselt esiteks kohustus esitada tarbijale teatud hulk teavet ja selgitusi[7], et viimane saaks teha teadliku valiku enne endale krediidilepingu sõlmimise teel kohustuste võtmist, ja teiseks nõue hinnata tarbija krediidivõimelisust, mille eesmärk on, et nii krediidisaaja kui krediidiandja otsus krediidileping sõlmida ja krediiti anda tehtaks vastutustundlikult.[8]

19. Käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohtu omal algatusel tõstatatud ja eelotsuse küsimustes käsitletud väidetes kõne all just need kaks direktiiviga 2008/48 ühtlustatud aspekti. Esimene puudutab direktiivi 2008/48 artikli 5 lõigetes 1 ja 6 nimetatud kohustust esitada teavet ja selgitusi. Teine aspekt puudutab sama direktiivi artiklis 8 ette nähtud krediidivõimelisuse kontrollimise kohustust. Prantsuse õiguses on nende, tarbijakaitseseadustiku artiklitega L. 311-6, L. 311-8 ja L. 311-9 kehtestatud kohustuste täitmata jätmisel asjaomasele krediidiandjale arvestatavad tagajärjed, sest vastavalt selle seadustiku artiklile L. 311-48, mille eesmärk on võtta üle kõnealuse direktiivi artikkel 23, karistatakse teda sellega, et ta kaotab põhimõtteliselt täielikult oma õiguse saada intressi.[9]

20. Tuleb märkida, et selle direktiivi vastavad sätted võeti Prantsuse õigusesse üle 1. juuli 2010. aasta Lagarde'i seaduse[10] vastuvõtmisega, mis võimaldab, vaatamata eelotsuse küsimuste sõnastusele, välistada igasuguse arutelu selle direktiivi võimaliku horisontaalse vahetu õigusmõju tunnustamise vajaduse kohta.

21. Samuti tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei esita Euroopa Kohtule küsimust selle kohta, kas tal on võimalus kohaldada omal algatusel sätteid, millega direktiiv 2008/48 võeti üle siseriiklikku õigusesse. See on ilmselgelt seletatav nii asjaoluga, et see võimalus on talle siseriikliku õigusega igal juhul antud (vt tarbijakaitseseadustiku artikkel L 141-4), kui ka sarnasusega, mida võib vaieldamatult leida kohtuotsusest Rampion ja Godard[11] saadud juhistest, sest selle kohtuotsusega tunnustati, et siseriiklikul kohtul on pädevus esitada omal algatusel väited teatud normide alusel, mis võtavad siseriiklikku õigusesse üle direktiivile 2008/48 eelnenud direktiivi 87/102 sätted.

22. Eelotsusetaotluse esitanud kohus esitab põhiliselt küsimuse lepingueelsete kohustuste täitmise tõendamise koormise ja üksikasjalike eeskirjade kohta.

5 — Vt direktiivi 2008/48 põhjendus 9, mille kohaselt „[t]äielikku ühtlustamist on vaja selleks, et tagada kõikidele ühenduse tarbijatele nende huvide võrdselt kõrgetasemeline kaitse ning luua tõeline siseturg".

6 — Vt nimetatud direktiivi põhjendus 26.

7 — Nimetatud direktiivi artiklid 5 ja 6.

8 — Direktiivi artikkel 8.

9 — Kohtuasjas LCL Le Crédit Lyonnais (C-565/12, EU:C:2014:190, punktid 46–54) esitas Euroopa Kohus olulisi täpsustusi selleks, et määrata kindlaks, millisel määral oli siseriiklik kord kooskõlas direktiivi 2008/48 artikliga 23.

10 — Vt käesoleva ettepaneku punktid 7–11.

11 — C-429/05, EU:C:2007:575 (punkt 69).

23. Järgnevas arutluskäigus märgin, et kui küsimus, *kellel* lasub kohustus tõendada, et kõnealused kohustused on nõuetekohaselt täidetud, tuleneb minu arvates kaudselt direktiivist 2008/48 ja selle eesmärkidest, siis selleks ette nähtud *tõendamise eeskirjad* kuuluvad põhimõtteliselt, kooskõlas menetlusautonoomia põhimõttega, liikmesriikide õiguse alla.

24. Esiteks, mis puudutab küsimust, kellel tuleb tõendada lepingueelsete kohustuste nõuetekohast täitmist, siis, nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus õigesti märkis, ei ole direktiivi 2008/48 üheski sättes tõepoolest selgeid ja täpseid eeskirju krediidiandjate lepingueelsete kohustuste täitmise tõendamiskoormise kohta. See direktiiv ei mõjuta seega iseenesest siseriiklikes õiguskordades ette nähtud kohustuste täitmise või täitmata jätmise tõendamise eeskirju.

25. Sellegipoolest tuleneb direktiivis 2008/48 seatud tarbijakaitse eesmärgist väga loogiliselt, et lepingueelsete teavitamis- ja kontrollimiskohustuste täitmise tõendamiskoormis peab põhimõtteliselt lasuma majandus- või kutsetegevuses tegutseval krediidiandjal – käsitlen seda uuesti esimest eelotsuse küsimust analüüsides. Üldiselt tundub mulle, et see, kellel on teatud teavitamis- ja kontrollimiskohustus, st käesoleval juhul majandus- või kutsetegevuses tegutsev krediidiandja, peaks tõendama selle kohustuse täitmist.

26. Teiseks, nende kohustuste täitmise kohta tõendite esitamise üksikasjalike eeskirjade osas tuleb vastavalt menetlusautonoomia põhimõttele lähtuda siseriiklikust õigusest, tingimusel, et järgitakse tõhususe ja võrdväärsuse põhimõtteid. Nimelt peavad liikmesriigid tagama, et tõendamiskord ei oleks esiteks ebasoodsam kui samalaadsete siseriiklike kaebuste puhul, ning teiseks ei muudaks liidu õiguskorraga antud õiguste teostamist isikute jaoks praktikas võimatuks ega ülemäära raskeks.[12]

27. Võrdväärsuse põhimõtte üle ei ole käesoleval juhul vaidlust.

28. Tõhususe põhimõtte järgimise osas olen seisukohal, et see ei nõua direktiivi 2008/48 ülevõtmist käsitlevatest meetmetest tulenevate krediidiandja kohustuste nõuetekohase täitmise tõendamiseks lubatavate tõendamisviiside täpset määratlemist. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus tundub nentivat, puudutas kohtuotsus Rampion ja Godard (EU:C:2007:575) „välise sekkumise” vajadust tarbijakaitse tõhususe tagamiseks, et kinnitada asja menetleva kohtu pädevust kohaldada omal algatusel direktiivi 87/102 ülevõtmist käsitlevaid sätteid. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on siiski arvamusel, et kohtu sekkumine ei saa liidu õiguse tõhusust tagada ilma tõendamise koormist ja eset reguleeriva normita. Ta selgitab, et kohustuste võimalik täitmata jätmine sõltub kõige sagedamini kohtus esitatud tõenditest.

29. Need argumendid ei tundu mulle täiesti veenvad.

30. Kõigepealt tähendaks seisukoht, et tarbijakaitse nõuab direktiivist 2008/48 tulenevate kohustuste täitmise tõendamise koormist ja eset reguleerivat „normi”, minu meelest veel ühe sammu võrra kaugemale astumist. Sellise normi kinnitamine tekitaks seadusliku tõendamise süsteemi kehtestamise riski, mis välistaks igasuguse tõendamisvabaduse põhimõtte ja mis ei ole ohutu kohtuliku kaitse tõhususe vaatepunktist.

31. Lisaks jätab see seisukoht tähelepanuta asjaolu, et alates hetkest, mil kohus tõstatab küsimuse direktiivis 2008/48 ette nähtud lepingueelsete kohustuste võimaliku rikkumise esinemise kohta, saab või lausa peab see kohus rakendama kõiki menetluslikke vahendeid, mida on vaja tuvastamiseks, et kõnealused kohustused on nõuetekohaselt täidetud.[13] Sarnaselt sellega, mida Euroopa Kohus on juba märkinud tarbija ja majandus- või kutsetegevuses tegutseva krediidiandja vahel sõlmitud lepingus sisalduva tingimuse ebaõiglase olemuse omal algatusel hindamise kohta, ja arvestades analoogiat, mida

12 — Vt selle kohta kohtuotsus Arcor (C-55/06, EU:C:2008:244, punkt 191 ja seal viidatud kohtupraktika) ja kohtuotsus Steffensen (C-276/01, EU:C:2003:228, punktid 62 ja 63).

13 — Vt selle kohta kohtuotsus VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, punkt 56).

saab leida, nagu Euroopa Kohus tegi kohtuotsuses Rampion ja Godard (EU:C:2007:575), erinevate tarbijakaitset käsitlevate direktiividega kehtestatud kaitse tasemega, peab kohus vajaduse korral teostama omal algatusel menetlustoiminguid, et tuvastada, kas krediidiandjal lasuvad lepingueelsed kontrollimis- ja teavitamiskohustused on nõuetekohaselt täidetud.

32. Kõiki neid kaalutlusi arvestades analüüsin iga eelotsuse küsimust.

B. *Esimene küsimus, mis käsitleb krediidiandjal direktiivi 2008/48 kohaselt olevate lepingueelsete kohustuste nõuetekohast täitmist puudutavat tõendamiskoormist*

33. Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kes direktiivi 2008/48 tuleb tõlgendada nii, et krediidiandja peab tõendama nende kohustuste nõuetekohast ja täielikku täitmist, mis tulenevad selle direktiivi üle võtnud siseriiklikest õigusnormidest ja mis tal lasuvad krediidilepingu sõlmimisel ja täitmisel.

34. Olen seisukohal, et direktiiviga 2008/48 antud õiguste kasutamise tõhususega ei ole vastuolus niisugune siseriiklik norm [14] nagu Prantsuse õiguses kehtestatud norm, mis paneb lepingueelse teabe andmise kohustuste nõuetekohase täitmise tõendamise koormise krediidiandjale.

35. Just vastupidi, arendades edasi minu esialgseid märkusi, võib leida, et direktiiviga 2008/48 järgitavast tarbijakaitse eesmärgist tuleneb väga loogiliselt, et selles direktiivis ette nähtud lepingueelsete teavitamis- ja kontrollimiskohustuste täitmise tõendamiskoormis peab põhimõtteliselt lasuma majandus- või kutsetegevuses tegutseval krediidiandjal. Krediidiandja võib olla kohustatud tõendama kohtus nende lepingueelsete kohustuste nõuetekohast täitmist, mis, nagu Prantsuse valitsus märkis, eeldab, et krediidiandja näitaks üles teatud hoolsust tal lasuvate teavitamis- ja selgitamiskohustuste täitmise tõendite kogumisel ja säilitamisel.

36. See tähendab konkreetselt, et siseriiklik kohus, kelle poole pöördutakse küsimusega, kas direktiiviga 2008/48 ette nähtud erinevad lepingueelsed teavitamis- ja kontrollimiskohustused täideti täielikult ja nõuetekohaselt, peab juhul, kui ta leiab, et talle esitatud tõendid on ebapiisavad, pöörduma majandus- või kutsetegevuses tegutseva krediidiandja poole, et viimane saaks esitada tõendid, mis kohtu arvates puudusid.

37. Samas, kuigi direktiivi 2008/48 tõhususe tagamiseks peab krediidiandja näitama üles hoolsust oma lepingueelsete kohustuste täitmise kohta tõendite kogumisel, ei saa temalt nõuda, et ta esitaks dokumente, mis oma määratluse poolest on ainuüksi krediidisaaja käes, nagu teave, mis ta peab olema edastanud paberkandjal või mis tahes muul püsival andmekandjal tarbijale direktiivi 2008/48 artikli 5 lõike 1 alusel.

38. Sellest tulenevalt olen arvamusel, et Prantsuse õiguses kehtiv norm, mille kohaselt lasub direktiivi 2008/48 artiklites 5–8 sätestatud lepingueelsete kohustuste täitmise tõendamiskoormis põhimõtteliselt krediidiandjal, tundub lisaks sellele, et ta ei kahjusta selle direktiiviga tagatud tarbijakaitset, olevat ka täielikult kooskõlas selle direktiivi tõhususega.

39. Neist kaalutlustest tuleneb, et esimesele eelotsuse küsimusele tuleb vastata jaatavalt ja leida, et direktiivi 2008/48 tuleb tõlgendada nii, et krediidiandja peab tõendama nende kohustuste nõuetekohast ja täielikku täitmist, mis tal lasuvad krediidilepingu sõlmimisel ja täitmisel.

14 — Prantsuse tsiviilseadustiku (Code civile) artiklist 1315 tuleneb nimelt, et see, kes väidab, et tal ei ole enam kohustust, peab seda tõendama.

C. Teine küsimus, mis käsitleb krediidiandja lepingueelsete kohustuste täitmise tõendamist tüüptingimuse lisamise teel

40. Teise küsimusega soovib asja lahendav kohus Euroopa Kohtult teada, kas tüüptingimuse lisamisest, mida ei kinnita krediidiandja väljastatud ja krediidisaajale üle antud dokumendid, võib piisata selleks, et tõendada krediidiandjal lasuvate lepingueelsete teavitamis- ja kontrollimiskohustuste nõuetekohast täitmist.

41. Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et krediidileping, mille sõlmis üks põhikohtuasjade kostjatest, nimelt I. Bakkaus, sisaldas tüüptingimust, milles viimane kinnitas, et ta on „Euroopa standardinfo teabelehe kätte saanud ja läbi lugenud". Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kas selline tingimus võib lisaks sellele, et see kinnitab lepingueelse teabelehe esitamist krediidisaajale, samuti tõendada, et väljastatud lepingueelse teabe sisu ise on kooskõlas direktiivi 2008/48 nõuetega. Kohus viitab iseäranis direktiivi 2008/48 artiklile 22, mis kohustab liikmesriike tagama esiteks, et tarbijatel on keelatud loobuda neile kõnealust direktiivi üle võtvate siseriikliku õiguse sätetega antud õigustest, ja teiseks, et nendest õigusnormidest ei saaks mööda hiilida, kasutades selleks lepingute sõnastust.

42. Olen seisukohal, et viimati nimetatud küsimusele tuleb vastata nüansseeritult.

43. Tõsi küll, direktiivi 2008/48 artikli 5 lõike 1 viimasest lausest nähtub, et „[k]rediidiandja loetakse täitnuks käesolevas lõikes […] teabele esitatavad nõuded, kui ta on esitanud [II lisas esitatud] Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabelehe". Euroopa standardinfo teabelehe kättesaamise kinnitamist käsitleva tingimuse lisamine annab seega tunnistust sellise toimingu teostamisest, mis, *ainuüksi juhul, kui* ilmneb, et see vastab selle direktiivi II lisast tulenevatele nõuetele, kinnitaks, et krediidiandja täitis oma lepingueelse teavitamise kohustused.

44. Olen aga seisukohal, et käesoleval juhul käsitletavat tingimust ei saa mitte kuidagi lugeda tingimuseks, millega krediidisaajast tarbija kinnitab majandus- või kutsetegevuses tegutseval krediidiandjal lasuvate lepingueelsete kohustuste täielikku ja nõuetekohast täitmist, ning mis seega pööraks ümber nende kohustuste täitmise tõendamiskoormise, mis võib omakorda kahjustada direktiiviga 2008/48 kinnitatud õiguste tõhusust.

45. Selle tingimusega kinnitab krediidisaaja lihtsalt teatud asjaolu toimumist (nn Euroopa standardinfo teabelehe üleandmist) ja mitte kohustuse täielikku ja nõuetekohast täitmist (st direktiivist 2008/48 tulenevaid nõudeid täitva standardinfo teabelehe esitamine). Teisisõnu, ja vastupidi kohtuotsuses Rampion ja Godard (EU:C:2007:575) käsitletud olukorrale, ei too niisuguse tüüptingimuse lisamine, nagu on kõne all põhikohtuasjas, tagajärjena kaasa kõnealuse direktiivi üle võtnud imperatiivsete õigusnormide kõrvalejätmist. Seega arvan, et selline tingimus ei ole kohustuse täitmise tõendamisviisina iseenesest vastuolus direktiivi 2008/48 artikliga 22, mille eesmärk on keelata selliste lepingutingimuste kasutamise, mis kätkevad endas sellest direktiivist tulenevatest kohustustest mööda hiilimist või loobumist õigustest, mis on kõnealuse direktiiviga tarbijatele otseselt või kaudselt antud.

46. Sellegipoolest võib asjaolu, et tarbija kinnitab, et ta sai tõepoolest kõnealuse teabelehe kätte, lubada vastuväidete või vastupidiste tõendite puudumisel eeldada, et tarbijat on enne krediidilepingu sõlmimist teavitatud. Siiski on tegemist lihtsa eeldusega, mis vastab täielikult tõhususe põhimõttele. Tarbija saab nimelt alati väita, et ta ei saanud dokumenti või et see ei täida krediidiandjal lasuvaid lepingueelse teavitamise kohustusi. Tüüptingimuse lisamine peaks minu arvates olema keelatud üksnes juhul, kui see ohustab nii tarbija kui ka kohtu võimalust seada kahtluse alla krediidiandjal lasuvate lepingueelsete teavitamis- ja kontrollimiskohustuste nõuetekohast täitmist.

47. Peale selle, nagu ka rõhutas eelkõige CA CF oma kirjalikes seisukohtades, on juhul, kui puudub tingimus, mille kohaselt kinnitatakse lepingueelse teabelehe üleandmist tarbijale, krediidiandjal raske tõendada oma teavitamiskohustuse nõuetekohast täitmist, teabelehe tegelikku üleandmist krediidisaajale ja selle dokumendi sisu, kui just mitte nõuda kolmanda isiku sekkumist.

48. Neid kaalutlusi arvestades teen ettepaneku vastata teisele küsimusele nii, et direktiiviga 2008/48 ei ole vastuolus sellise tüüptingimuse lisamine, mille kohaselt krediidisaaja kinnitab Euroopa standardinfo teabelehe kättesaamist. Selline tüüptingimus ei tõenda aga tingimata kõnealusest direktiivist tulenevate kohustuste nõuetekohast ja täielikku täitmist.

D. *Kolmas küsimus, mis käsitleb ulatust, mis on krediidiandja kohustusel kontrollida tarbija krediidivõimelisust*

49. Kolmanda eelotsuse küsimusega soovitakse teada, millises ulatuses peab majandus- või kutsetegevuses tegutsev krediidiandja enne krediidilepingu sõlmimist tarbija krediidivõimelisust kontrollides uurima tarbija esitatud avalduste tõelevastavust.

50. Minu arvates tuleb ka sellele vastata nüansseeritult.

51. Kõigepealt on keeruline teada, millisel määral põhines CA CF, nagu ta väidab, kostjate tulusid ja finantssuutlikkust tõendavatel dokumentidel, või kas ta tugines nende kostjate krediidivõimelisuse järeldamiseks pelgalt nende kinnitamata väidetele.[15]

52. Seejärel, nagu nähtub eelkõige direktiivi 2008/48 põhjendusest 26, on direktiivi 2008/48 artikli 8 lõike 1 eesmärk vastutustundlik krediidilepingu sõlmimine, mis eeldab iseäranis, et „krediidiandjatel [peaks] olema kohustus *individuaalselt* kontrollida tarbija krediidivõimelisust"[16]. See eesmärk eeldab, et krediidiandja teeb kindlaks krediidilepingu taotleja krediidivõimelisuse, kasutades selleks meetodit või meetodeid, mida ta peab kõige sobivamateks. Selline kontrollimine võib toimuda tema finantsolukorda tõendavate dokumentide abil, nagu palgalehed, pangakontode väljavõtted ja ülevaated ning maksuteated, kuid mitte ainult. Näiteks ei saa välistada, et krediidiandja, kellel on teatud klientidega pikaajaline ärisuhe, tunneb juba eelnevalt laenu taotleja finantsolukorda.

53. Seevastu olen arvamusel, et direktiiv 2008/48 ei kohusta krediidiasutusi kontrollima süstemaatiliselt selle teabe õigsust, mis tarbija esitab oma tulude ja kulude tõendamiseks. Nagu nähtub selgelt direktiivi 2008/48 artikli 8 lõike 1 sõnastusest, nõutakse krediidiandjalt ainuüksi seda, et ta kontrolliks krediidisaaja krediidivõimelisust „vajaduse korral tarbijalt saadud piisava teabe alusel ja kasutades vajadusel asjakohaseid andmebaase". Nagu Saksamaa valitsus minu arvates väga õigesti märkis oma kirjalikes seisukohtades, rõhutab see sõnastus hindamisruumi, mis on krediidiandjale antud otsustamiseks, kas tema käsutuses olev teave on krediidi taotleja krediidivõimelisuse tõendamiseks piisav.

15 — Kui I. Bakkaust käsitlevas kohtuasjas esitas CA CF siseriiklikule kohtule krediidisaaja allkirjastatud lehe tulude ja kulude kohta, millega olid kaasas dokumentaalsed tõendid; ei tundu see olevat nii C. ja F. Bonatot käsitlevas kohtuasjas.

16 — Kohtujuristi kursiiv.

54. Seda analüüsi toetab teatud määral asjaolu, et direktiivis 2008/48 ei järgitud lõpuks ettepanekut [17], mille eesmärk oli kohustada krediidiandjat kontrollima enne krediidilepingu sõlmimist krediidisaaja krediidivõimelisust „kõikide tema käsutuses olevate vahenditega” [18].

55. Ilma et see piiraks liikmesriikide võimalust anda krediidiandjatele juhtnööre ja suuniseid (vt direktiivi 2008/48 põhjendus 26), tuleb seega üksnes krediidiandjal kindlustada, et tal oleks olemas „piisav teave”. Selle teabe piisavus on kindlasti erinev olenevalt krediidilepingu sõlmimise asjaoludest või selle esemeks olevast summast. Seevastu ei saa krediidiandjale ette heita, et ta pärast krediidisaaja krediidivõimelisust kinnitava piisava teabe kogumist ei kontrollinud selle teabe täpsust või tõelevastavust.

56. Selles osas on oluline rõhutada, et krediidivõimelisuse kontrollimine kujutab endast tagatist nii tarbijale (kuna see hoiab teda kohustuse eest, mida ta põhimõtteliselt ei saa täita) kui ka majandus- või kutsetegevuses tegutsevale krediidiandjale (kellel on risk, et kokkulepitud tagasimakseid ei tehta).

57. See krediidivõimelisuse kontrollimine, mis on krediidilepingu mõlema poole huvides, põhineb vastastikustel kohustustel. Ühelt poolt peab krediidiandja koguma piisavalt teavet, mis tõendab tarbija maksevõimet. Teiselt poolt peab tarbija tegema lojaalset koostööd ja eeldatakse tema heausksust palutud dokumentide väljastamisel. [19]

58. Kuigi krediidiandja, kellel on põhjust kahelda krediidisaaja aususes, võib teostada rohkem või vähem põhjalikke kontrolle, et veenduda krediidi taotleja esitatud dokumentide õigsuses, ei ole ta mitte sugugi kohustatud seda igal juhul tegema. Ta võib piirduda järeldusega, et, arvestades talle esitatud dokumente, tuleb tarbija lugeda krediidivõimeliseks.

59. Igasugune muu lähenemisviis võib tunduvalt piirata tarbijalaenude andmise tingimusi ja sellest tulenevalt seada uuesti kahtluse alla ühise krediidituru loomise, ning tuletan meelde, et selle loomine on samuti direktiivi 2008/48 eesmärk. [20]

60. Nendest kaalutlustest tuleneb, et direktiivi 2008/48 artikkel 8 kohustab krediidiandjat kontrollima tarbija krediidivõimelisust piisava teabe alusel, piirdumata lihtsalt tarbija tõendamata avaldustega. Seevastu ei nõua see säte, et majandus- või kutsetegevuses tegutsev krediidiandja kontrolliks süstemaatiliselt selle teabe tõelevastavust, mis tarbija nende avalduste õigsuse kinnitamiseks esitab.

E. *Neljas küsimus, mis käsitleb krediidiandja poolt tarbijale selgituste andmise ja tema nõustamise kohustuse ulatust direktiivi 2008/48 artikli 5 lõike 6 alusel*

61. See küsimus, mis käsitleb direktiivi 2008/48 artikli 5 lõike 6 tõlgendamist, jaguneb kaheks osaks.

62. Küsimuse esimene osa käsitleb seda, kas enne seda, kui krediidiandja täidab kohustuse anda tarbijale piisavaid selgitusi, peab ta olema kontrollinud tarbija finantsolukorda ja vajadusi.

17 — Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu ettepanek direktiivi kohta, mis käsitleb tarbijakrediidi alaste liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamist, ettepaneku artikkel 9 (KOM (2002) 443 lõplik) (EÜT 2002, C331 E, lk 200).

18 — Selles osas erinevad direktiivist 2008/48 tulenevad nõuded oluliselt nendest nõuetest, mis on hiljuti kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. veebruari 2014. aasta direktiivis 2014/17/EL elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidilepingute kohta ning millega muudetakse direktiive 2008/48/EÜ ja 2013/36/EL ja määrust (EL) nr 1093/2010 (ELT L 60, lk 34). Teisena nimetatud direktiivi põhjenduses 22 on selle kohta täpsustatud: „tuleks võrreldes tarbijakrediidiga tugevdada krediidivõimelisuse hindamise sätteid, krediidivahendajad peaksid andma täpsemat teavet oma staatuse ja seose kohta krediidiandjaga, et avalikustada võimalik huvide konflikt, ning kõigi kinnisvaraga seotud krediidilepinguid pakkuvate turuosaliste suhtes tuleks kohaldada nõuetekohast tegevuslubade andmise ja järelevalve korda.”

19 — Neid heausksuse ja hoolsuse nõudeid on nimetatud 17. joonealuses märkuses viidatud ettepanekus.

20 — Vt direktiivi 2008/48 põhjendus 9 ja selle kohta kohtuotsus Rampion ja Godard (EU:C:2007:575, punkt 59).

63. Lugedes sõnasõnaliselt direktiivi 2008/48 artikli 5 lõiget 6, mis puudutab pakutavat krediidilepingut käsitlevaid selgitusi ja selle lepingu vastavust tarbija vajadustele, koostoimes sama direktiivi artikli 8 lõikega 1, mis käsitleb krediidivõimelisuse kontrollimist, pean taaskord vastama eitavalt.

64. Nagu nähtub direktiivi 2008/48 põhjenduses 27 kasutatud sõnastusest, on direktiivi 2008/48 artikli 5 lõikes 6 sätestatud piisavate selgituste andmise kohustuse eesmärk võimaldada tarbijal teatud liiki krediidileping sõlmida kõiki asjaolusid arvesse võttes. Nimelt tuleb tarbijatele anda „täiendavat abi selleks, et otsustada, milline pakutavatest krediidilepingutest on tema vajadusi ja rahalist olukorda arvestades sobivaim", milleks võib olla vaja „selgitada tarbijale individuaalselt, et tarbija mõistaks nende võimalikku mõju tema majanduslikule olukorrale". Direktiivi 2008/48 artikli 5 lõikes 6 ei ole krediidiandjal lasuva selgitamiskohustuse raames mainitud tema kohustust kontrollida krediidisaaja rahalist olukorda ega veelgi vähem kohustust kontrollida viimase krediidivõimelisust.

65. Selles staadiumis, nagu mainis CA CF, ei ole tegemist krediidivõimelisuse hindamise läbiviimisega, mida direktiiv 2008/48 käsitleb üksnes artiklis 8, kusjuures olgu täpsustatud, et kohustus kontrollida, kas krediit on kohandatud krediidisaaja vajadustele ja finantsolukorrale vastavaks, lasub isiklikult viimasel (krediidiandja annab „*piisavaid selgitusi, et tarbija saaks hinnata, kas […] krediidileping on kohandatud*"[21]), samas kui krediidivõimelisuse kontrollimine on toiming, mille peab algatama ja teostama krediidiandja.

66. Seda tõlgendust kinnitab minu arvates lisaks ka direktiivi ettepaneku seletuskiri[22], milles on tarbija eelneva teavitamise kohta märgitud, et „[k]rediidiandja ja vajadusel krediidivahendaja saavad tarbijalt ja käendajalt küsida üksnes teavet, mis direktiivi 95/46/EÜ artikli 6 kohaselt on piisavad, asjakohased ega ületa selle eesmärgi piire, mille tarvis neid kogutakse ja töödeldakse. Tarbija ja käendaja peavad vastama heauskselt krediidiandja ja vajadusel krediidivahendaja esitatud täpsetele küsimustele."

67. Sellest tuleneb, et direktiivi 2008/48 artikli 5 lõiget 6 tuleb tõlgendada nii, et see ei kohusta majandus- või kutsetegevuses tegutsevat krediidiandjat kontrollima enne selgitamis- ja nõustamiskohustuste täitmist tarbija krediidivõimelisust.

68. Küsimuse teine osa puudutab seda, millises staadiumis lepingueelne teave peab antud olema, ja kas vajadusel peab see olema esitatud eraldi dokumendis.

69. Esiteks, nii direktiivi 2008/48 artikli 5 lõigetes 1 ja 6 sätestatud teabe kui ka selgituste andmise staadiumi kohta piisab minu arvates märkimisest, et need sätted on seotud „lepingueelsete" kohustustega, mis eeldab, et tarbija saab selle teabega tutvuda enne lepingu sõlmimist. Mulle tundub, et seda nõuet saab täita krediidilepingu projekti endasse märkuste lisamisega, juhul kui see projekt anti tarbijale ja ta sai sellega tutvuda enne alla kirjutamist.

70. Teiseks, mis puudutab direktiivi 2008/48 artikli 5 lõikest 6 tulenevate piisavate selgituste andmise kohustuse täitmise korda, siis nimetatud säte ei nõua ühtegi erilist formaalsust nende selgituste andmisel, mis majandus- või kutsetegevuses tegutsev krediidiandja peab tarbijale enne krediidilepingu sõlmimist andma. Samas ei piira see jällegi, vastavalt menetlusautonoomia põhimõttele, liikmesriikide võimalust määratleda direktiivi 2008/48 artikli 5 lõikes 6 sätestatud selgitamiskohustuse täitmise korda.

71. Sellest tuleneb, et nende kohustuste tegeliku täitmise, mis peab olema individuaalselt kohandatud (vt direktiivi 2008/48 põhjendus 27 ja artikkel 5), tõendamine ei nõua tingimata eraldi vormi või kirjaliku dokumendi esitamist.

21 — Kohtujuristi kursiiv.

22 — Vt 17. joonealuses märkuses viidatud ettepanek.

72. Tegemist on individuaalse kontrollimisega, nagu nähtub direktiivi 2008/48 põhjendusest 27, milles on jäetud liikmesriikide ülesandeks määrata kindlaks, millal ning millises ulatuses tuleb tarbijatele selgitusi anda, „võttes arvesse krediidi pakkumise konkreetseid asjaolusid, tarbija vajadust nõustamise järele ning konkreetsete krediiditoodete laadi”.

73. Eeltoodust nähtub, et direktiivi 2008/48 artikli 5 lõige 6 ei nõua, et majandus- või kutsetegevuses tegutsev krediidiandja koostaks eraldi dokumendi, milles on esitatud selgitused, mis ta enne krediidilepingu sõlmimist andis.

74. Kõiki neid kaalutlusi arvestades teen ettepaneku vastata neljandale küsimusele selliselt, et direktiivi 2008/48 artikli 5 lõiget 6 tuleb tõlgendada nii, et, esiteks, krediidiandja ei pea kontrollima krediidisaaja finantsolukorda või vajadusi enne talle piisavate selgituste andmist, ja teiseks, piisavad selgitused, mis krediidiandja peab andma, ei saa tuleneda krediidilepingus sisalduvast lepingulisest teabest. Sellegipoolest ei ole krediidiandja kohustatud krediidisaajale piisavate selgituste andmiseks esitama talle krediidilepingust eraldiseisvat kirjalikku dokumenti.

IV. **Ettepanek**

75. Kõikidest eeltoodud kaalutlustest lähtudes teen ettepaneku vastata tribunal d’instance d’Orléans’i (Prantsusmaa) esitatud küsimustele järgmiselt:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiivi 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ, tuleb tõlgendada nii, et krediidiandja peab tõendama nende kohustuste nõuetekohast ja täielikku täitmist, mis tal lasuvad krediidilepingu sõlmimisel ja täitmisel.

2. Direktiiviga 2008/48 ei ole vastuolus sellise tüüptingimuse lisamine, mille kohaselt krediidisaaja kinnitab Euroopa standardinfo teabelehe kättesaamist. Selline tüüptingimus ei tõenda aga tingimata kõnealusest direktiivist tulenevate kohustuste nõuetekohast ja täielikku täitmist.

3. Direktiivi 2008/48 artikkel 8 kohustab krediidiandjat kontrollima tarbija krediidivõimelisust piisava teabe alusel, piirdumata lihtsalt tarbija tõendamata avaldustega. Seevastu ei nõua see säte, et majandus- või kutsetegevuses tegutsev krediidiandja kontrolliks süstemaatiliselt selle teabe tõelevastavust, mis tarbija nende avalduste õigsuse kinnitamiseks esitab.

4. Direktiivi 2008/48 artikli 5 lõiget 6 tuleb tõlgendada nii, et see ei kohusta majandus- või kutsetegevuses tegutsevat krediidiandjat kontrollima enne selgitamis- ja nõustamiskohustuste täitmist tarbija krediidivõimelisust.

   Direktiivi 2008/48 artikli 5 lõiget 6 tuleb tõlgendada nii, et, esiteks, krediidiandja ei pea kontrollima krediidisaaja finantsolukorda või vajadusi enne talle piisavate selgituste andmist, ja teiseks, piisavad selgitused, mis krediidiandja peab andma, ei saa tuleneda krediidilepingus sisalduvast lepingulisest teabest. Sellegipoolest ei ole krediidiandja kohustatud krediidisaajale piisavate selgituste andmiseks esitama talle krediidilepingust eraldiseisvat kirjalikku dokumenti.